

מסורת הש"ס

א) [נקמנ: ד' ע"ט, ט.] ב) [נ"א כל מ"ן, א] [נע"ע חוס' קדושין ב. ד"ה האשה], ד) [בס"א: הקדושים], ס) [בס"א: יום הולדתו], ו) [בס"א: אין לתמוה על מנהגנו שאפילו אנו],

תורה אור השלם

- ל' נקם ושלם לַעַת תָּמוּטוּ רָגְלֶיךָ בִּי קָרוֹב יוֹם אֵיךְם וְחָשׁ עֲתֵדָת לָמוֹ: דברים לב לה
- כָּל הַגּוֹיִם נִקְבְּצוּ יַחְדָּו וַיֵּאָסְפוּ לְאַמִּים מִי כְּהֵם יָגִיד זֹאת וְרָאשֵׁנוֹת יִשְׁמַיִנֵּנוּ יִתְּנוּ עֲדֵיהֶם וַיִּצְדְּקוּ וַיִּשְׁמְעוּ וַיֵּאֱמָרוּ אָמֵת: ישעיהו מג ט
- יַצֵּר פֶּסֶל בְּלִם תְּדַר וַתְּמוּדֵיהֶם בֹּל יִזְעִילוּ וְעֵינֵיהֶם תִּהְיֶה כֹּל יָרֵא וְכֹל יִדְעוּ לָמֻן יִבְשׁוּ: ישעיהו טו ט

גליון הש"ס

חנ"ס ד"ה לפני. בספר סם הגדולים להרב ר' יוסף אבולפיל באות ח כתב בשם רבינו גלגלל בשיטה מקובצת חולין כי התוס' על מס' ע"ז שבידנו הס חוס' רבינו פרץ: ד"ה אסור וכו' שר"ל אף מפקח ומסביר. עיין לקמן דף יב ע"כ תוספות ד"ה עיר:

מוסף רש"י

שמייצר הוא לו. שהגוי מילך כשפורע חובו ולא אזיל ומודה (מור"ק ס: חכמתי) דכל אדם שפורע מילה, אכל לא משלמים להם ממון ביום חנם, לפי שמשמתם ביום חנם ומודה לנ"י (מור"ק סס).

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

לְפָנֵי אִידִיהֶן של עובדי כוכבים ג' ימים אסור לשאם ולסם עמאן. וכולהו משום דאזיל ומודה לעבודת כוכבים ביום אידו: שאלה במידי דהדר בעין כגון בהמה וכלים דכתיב (שמות כג) כי ישאל איש מעם רעהו וגו'. מלוה במידי דלא הדר בעין כגון מעות דכתיב (סע) אם כסף תלוה את עמי דמלוה להוצאה נתנה ומשלם לו מעות אחרים: שמה הוא לאחר זמן. למחר: גמ' יוס אידם. היינו עבודת כוכבים כדכתיב בזהיא פרשה יקומו ויעזרכס: יסנו עידיהם וילדקו. השתא סלקא דעתיה דבעובדי כוכבים כתיב ואתמוהי מתמה יתנו עובדי כוכבים עידיהם יצואו עבודות כוכבים שעבדו ויעידו עליהם וילדיקוס: עדום שהעידו בעלמס. ביום הדין שעבדו לעבודת כוכבים עולס הזה: ישמעו. עובדי כוכבים את העדות שמלות מעידות ויאמרו אמת דין הוא שראוין ישראל להנטדק: ועידיהם המה. עבודת כוכבים תבוא ותעיד על עובדיה לחייבס: בערבוניא. כולן מעורבדין ולא אומה ואומה בפני עלמה:

לא משתבש מאן דתני אידיהן לא משתבש דכתיב יְכִי קָרוֹב יוֹם אִירֵם וּמֵאֵן דְּתַנִּי עֵידִיהֶן לֹא מִשְׁתַּבֵּשׁ דְּכַתִּיב יִתְּנוּ עֵידִיהֶם וַיִּצְדְּקוּ ומאן דתני אידיהן מאי טעמא לא תני עידיהן אמר לך חברא עדיף ומאן דתני עידיהן מאי טעמא לא תני אידיהן אמר לך מאן קא גרים להו חברא עדות שהעידו בעצמן הלכך עדות עדיפא והאי יתנו עידיהם ויצדקו בעובדי כוכבים כתיב הא בישראל כתיב דַּאֲמַר רִיבִי"ל כֹּל מִצּוֹת שִׁישְׂרָאֵל עוֹשִׂין בְּעוֹלָם הִזֵּה בָּאוֹת וּמַעֲשֵׂי־דָתָם לֹהֵם לְעוֹה"ב שְׁנֵאֲמַר יִתְּנוּ עֵידִיהֶם וַיִּצְדְּקוּ אלו ישראל ישמעו ויאמרו אמת אלו עובדי כוכבים אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע מאן דאמר עידיהן מהבא יִצְרִי פֶסֶל כּוֹלֵם תְּהוּוּ וְחַמּוּדִיהֶם בֹּל יוֹעִילוּ וְעֵידִיהֶם הֵמָּה דְרַשׁ ר' חֲנִינָא בִּר פַּפָּא וַאֲיֵיתִימָא ר' שְׁמַלְאִי לְעֵתִיד לָבָא מִבּוֹיָא הַקְדוּשׁ בִּרְוּךְ הוּא ס"ת [ומניחו] בַּחֲקִיו וְאוֹמַר לְמִי שְׁעֶסֶק בֵּה יֵבֵא וַיִּטּוֹל שְׁכָרוּ מִיד מִתְקַבְּצִין וּבֵאִין עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים בְּעֵרְבּוּבֵיא שְׁנֵאֲמַר בֵּל הַגּוֹיִם נִקְבְּצוּ יַחְדּוּ [וגו'] אמר להם הקדוש ברוך הוא אל תכנסו לפני בערבוביא אלא תכנסם כל אומה ואומה וסופריה

וכי לא יוכל ישראל לומר איני צריך עתה למכור ולקנות וכן לשאלו ללוות ולפרוע מה ידע העובד כוכבים שמניח משום אידו לכן נראה דטעם היתיר משום דעכו"ס שצינינו קיס לן בגוייהו דלא פלחו לעבודת כוכבים ומהאי טעמא שרי לקמן בפ"ב (דף סה). רב יהודה דשדר ליה קורבנא לאצידירנא ביום אידו אמר קיס לי בגויה דלא פלח לעבודת כוכבים וכן רבא (סע) דשדר ליה קורבנא לרב שינך ביום אידו אמר קיס לי בגויה דלא פלח לעבודת כוכבים א"נ יש לסמוך אההיא דתנא בירושלמי על מתני' דאסור לשאת ולתת תני גד"א בעובד כוכבים שאינו מכירו אכל בעובד כוכבים שמכירו מותר מפני שהוא כמחניף ותניא הנכנס לעיר ומאגן שמחים שמה עממס שאינו אלא כמחניף להם ור"ת היה מפרש אסור לשאת ולתת עממס דוקא במידי דתקרובת ולא איירי כלל בלקנות דודאי שרי בין לנישנא דאזיל ומודה בין לנישנא דלפני עור לא תתן דלא אסרו אלא למכור דוקא מידי דתקרובת ולשאת ולתת הכי פ"י לשאת מהן המעות ולתת להם מידי דתקרובת חליפי המעות ומציא רביא מדאיבעיא (לקמן דף ו.) בגמרא טעמא דלשאת ולתת עממס אי משום הרווחה פירוש משום שמרויח ומשתכר ואזיל ומודה לעבודת כוכבים או דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול וקאמר נפקא מינה דאית ליה בהמה לדידיה ואי מידי דלאו תקרובת אסור אמאי לא קאמר נפקא מינה למידי דלאו תקרובת דמשום הרווחה איכא אלא וודאי מידי דלאו תקרובת שרי דלא שייכא אזיל ומודה במקח וממכר כיון שנותן המעות תחת החפץ והוא לוקח וגם אינו בטוח כ"כ שירותים בסחורה ובעיא דגמרא הכי מפרש טעמא דאסור לשאת ולתת עממס במידי דתקרובת משום הרווחה שיהיה לו בהמות רבות צריח אפי' אית ליה לדידיה נמי אסור שמתוך שיהיה לו הרבה בהמות יקריב מן המוצחר או משום לפני עור ונפקא מינה דכי אית ליה בהמה לדידיה שרי ולפי פר"ת אין לתמוה על מנהג העולם שאפילו אם היו ^א מחזיקין אותם כעובדי עבודת כוכבים שהרי אינם עושים שום תקרובת אלא צמעות וזוה לא שיך הרווחה והרבה מעות מצויים להם לאותו דבר ומיהו נכון הוא להחמיר כשבא העובד כוכבים ואומר הלוויני מעות לשקרי שקורין אופרי"ר אבל ר' אלחנן אמר כי גם באותם אופרי"ר אין שום אסור כי מה שהם נותנים אותם לגלמים ולכומרים אינו ממש לשם עבודת כוכבים אלא לצורך הנאתם: **לְהַלְוֹתָם**. פר"ת דוקא בחסם אבל ברציית שרי משום דמנטער טובא כדאמרין בקדושין (דף כ.) ליצין איינש ברמיה ולא לחיף ברציית: **וּלְפָרוּעַ** מהן. בגמרא (לקמן דף ו.) פסקינן כרבי יהושע בן קרחה דמלוה על פה נפרעין מהם מפני שהוא כמנזיל מידם ויכול להיות דאפי' מלוה בשטר נמי נפרעין מהם כדאמר בירושלמי אפי' מלוה בשטר אוצרת היא שלא כל שעה אדם זוכה ליפרע מחובו ולכן נראה לר"י דאותה מלוה בשטרנינו או אפי' אותם שיש לנו מהם חותמות שמותר ליפרע מהם ואפי' הוא אזיל ומודה שלעולם הוא חשיב כמנזיל מידם והא דאמר רבי יהושע בן קרחה מלוה בשטר אין נפרעין היינו כשידינו תקיפה עליהם ואפי' הכי מלוה על פה נפרעין שלא יכפור פעם אחרת והיכא דאיכא משכון אומר בירושלמי דאין מלוה אוצרת במשכון מיהו בכל ענין חשיב כמנזיל מידם שכמה פעמים אוצרת אפי' במשכון: **מִ"ל** לא תני עידיהן. פרק משילין (פ"ה דף לה:) איכא חד תני משילין וחד תני משחילין וכן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קמז:) חד תני מטיקין וחד תני מטיקין ולא דייק כי האי גוונא ושמה לא שיך לדקדק משום דאדיי ואידי חד משמעות לשון הוו להו אכן קשיא מההיא דפרק החליל (סוה"ק דף ג:) ושם ד"ה וחד) שואבה חסובה וכן בפ"ב דיצמות (דף יו. וסס) ראשונה ושניה דלא חד משמעות ניניהו ולא דייק הכי וי"ל הכא היינו טעמא דדייק הכי משום דמסתבר ליה טפי לשון עדות לפי שהוא עדות לשכרס וקשיא לי על תירוצ זה דמאי מקשה תו ומאן דתנא עידיהן מ"ט לא תני אידיהן הא כבר פירשנו דהמקשה נמי היה יודע אותו טעם דלשון עדות עדיף ול"י דהכי הקשה מאן דתני אידיהן אמאי לא תני עידיהן דהא עידיהן ממש כתיב דהיא בקרא אבל אידיהן ממש לא כתיב בקרא אלא אידם ומשני תברא עדיף פ"י לשון שבר ופריך א"כ מ"ט דמאן דתני עידיהן הא ודאי דתברא עדיף: רומי

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

ב. לפני אידיהן

◌ **לְפָנֵי אִידִיהֶן**. בתר דתני סנהדרין דליירי בעובד כוכבים ומזלות תנא נמי להא מסכת דע"ז בסדר ישועות ומיהו נכוחת ושצועת דשייכי בסנהדרין להכי תני להו בתר סנהדרין ואחרי כן חוזר לסדרו ושונה מס' ע"ז והוריות: **לְפָנֵי אִידִיהֶן ג' ימים**. וימנין דתני מנינא בסוף כי הכא וכן (קדושין ג.) האשה נקנית בג' דרכים (בכורים פ"ב מ"ו) ואחריו שוה לאילן בג' דרכים וחמנין דתני מנינא ברישא (מיר סה:) בשבעה דרכים בזדקין את הזב (יומא ג.) שבעת ימים קודם יוה"כ (גיטין ט.) בג' דרכים שו גיטי נשים וכו' א: **אסור לשאת ולתת עמהם**. פ"ה משום דאזיל ביום אידו ומודה לעבודת כוכבים מתוך לשונו משמע ◌ שר"ל אף ממקח וממכר וקשה על מה סמכו העולם לשאת ולתת ביום איד העבודת כוכבים עממס נהי דרוב אידיהם מן הקדישים ^א הס מ"מ בכל שצוה יום אחד ^א יש להם דלרבי ישמעאל (לקמן ג.) לעולם אסור ואין לומר דהיינו טעמא משום (חולין ג:) דעובדי כוכבים שנח"ל לאו עובדי עבודת כוכבים אלא מנהג אצותיהם ביסד דהא אמר שמואל בגמ' (לקמן יז:) בגולה אינו אסור אלא יום אידם בלבד משמע הא יום אידם מיהא אסור לכן נראה דשרי משום איבה כדאמר בגמ' (סע דף י:) גבי ר' יהודה נשיאה דשדר ליה ההוא מינא דינרא קסריינא ביום אידו אמר היכי איעביד לא אישקליה הויא ליה איבה מיהו אין משס רביה גמורה דשמא לאו משום איבה לשתרי אלא היה נוטל ענה כיצד יעשה שלא יהיה לו איבה ועוד אי טעמא משום איבה תינא להלוותם ולהשאילם ולפרעם כשהעובד כוכבים תובע חובו אכל לשאת ולתת עממס דהיינו מקח וממכר מאי איבה איכא

ומודה לעבודת כוכבים מתוך לשונו משמע ◌ שר"ל אף ממקח וממכר וקשה על מה סמכו העולם לשאת ולתת ביום איד העבודת כוכבים עממס נהי דרוב אידיהם מן הקדישים ^א הס מ"מ בכל שצוה יום אחד ^א יש להם דלרבי ישמעאל (לקמן ג.) לעולם אסור ואין לומר דהיינו טעמא משום (חולין ג:) דעובדי כוכבים שנח"ל לאו עובדי עבודת כוכבים אלא מנהג אצותיהם ביסד דהא אמר שמואל בגמ' (לקמן יז:) בגולה אינו אסור אלא יום אידם בלבד משמע הא יום אידם מיהא אסור לכן נראה דשרי משום איבה כדאמר בגמ' (סע דף י:) גבי ר' יהודה נשיאה דשדר ליה ההוא מינא דינרא קסריינא ביום אידו אמר היכי איעביד לא אישקליה הויא ליה איבה מיהו אין משס רביה גמורה דשמא לאו משום איבה לשתרי אלא היה נוטל ענה כיצד יעשה שלא יהיה לו איבה ועוד אי טעמא משום איבה תינא להלוותם ולהשאילם ולפרעם כשהעובד כוכבים תובע חובו אכל לשאת ולתת עממס דהיינו מקח וממכר מאי איבה איכא

וכי לא יוכל ישראל לומר איני צריך עתה למכור ולקנות וכן לשאלו ללוות ולפרוע מה ידע העובד כוכבים שמניח משום אידו לכן נראה דטעם היתיר משום דעכו"ס שצינינו קיס לן בגוייהו דלא פלחו לעבודת כוכבים ומהאי טעמא שרי לקמן בפ"ב (דף סה). רב יהודה דשדר ליה קורבנא לאצידירנא ביום אידו אמר קיס לי בגויה דלא פלח לעבודת כוכבים וכן רבא (סע) דשדר ליה קורבנא לרב שינך ביום אידו אמר קיס לי בגויה דלא פלח לעבודת כוכבים א"נ יש לסמוך אההיא דתנא בירושלמי על מתני' דאסור לשאת ולתת תני גד"א בעובד כוכבים שאינו מכירו אכל בעובד כוכבים שמכירו מותר מפני שהוא כמחניף ותניא הנכנס לעיר ומאגן שמחים שמה עממס שאינו אלא כמחניף להם ור"ת היה מפרש אסור לשאת ולתת עממס דוקא במידי דתקרובת ולא איירי כלל בלקנות דודאי שרי בין לנישנא דאזיל ומודה בין לנישנא דלפני עור לא תתן דלא אסרו אלא למכור דוקא מידי דתקרובת ולשאת ולתת הכי פ"י לשאת מהן המעות ולתת להם מידי דתקרובת חליפי המעות ומציא רביא מדאיבעיא (לקמן דף ו.) בגמרא טעמא דלשאת ולתת עממס אי משום הרווחה פירוש משום שמרויח ומשתכר ואזיל ומודה לעבודת כוכבים או דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול וקאמר נפקא מינה דאית ליה בהמה לדידיה ואי מידי דלאו תקרובת אסור אמאי לא קאמר נפקא מינה למידי דלאו תקרובת דמשום הרווחה איכא אלא וודאי מידי דלאו תקרובת שרי דלא שייכא אזיל ומודה במקח וממכר כיון שנותן המעות תחת החפץ והוא לוקח וגם אינו בטוח כ"כ שירותים בסחורה ובעיא דגמרא הכי מפרש טעמא דאסור לשאת ולתת עממס במידי דתקרובת משום הרווחה שיהיה לו בהמות רבות צריח אפי' אית ליה לדידיה נמי אסור שמתוך שיהיה לו הרבה בהמות יקריב מן המוצחר או משום לפני עור ונפקא מינה דכי אית ליה בהמה לדידיה שרי ולפי פר"ת אין לתמוה על מנהג העולם שאפילו אם היו ^א מחזיקין אותם כעובדי עבודת כוכבים שהרי אינם עושים שום תקרובת אלא צמעות וזוה לא שיך הרווחה והרבה מעות מצויים להם לאותו דבר ומיהו נכון הוא להחמיר כשבא העובד כוכבים ואומר הלוויני מעות לשקרי שקורין אופרי"ר אבל ר' אלחנן אמר כי גם באותם אופרי"ר אין שום אסור כי מה שהם נותנים אותם לגלמים ולכומרים אינו ממש לשם עבודת כוכבים אלא לצורך הנאתם: **לְהַלְוֹתָם**. פר"ת דוקא בחסם אבל ברציית שרי משום דמנטער טובא כדאמרין בקדושין (דף כ.) ליצין איינש ברמיה ולא לחיף ברציית: **וּלְפָרוּעַ** מהן. בגמרא (לקמן דף ו.) פסקינן כרבי יהושע בן קרחה דמלוה על פה נפרעין מהם מפני שהוא כמנזיל מידם ויכול להיות דאפי' מלוה בשטר נמי נפרעין מהם כדאמר בירושלמי אפי' מלוה בשטר אוצרת היא שלא כל שעה אדם זוכה ליפרע מחובו ולכן נראה לר"י דאותה מלוה בשטרנינו או אפי' אותם שיש לנו מהם חותמות שמותר ליפרע מהם ואפי' הוא אזיל ומודה שלעולם הוא חשיב כמנזיל מידם והא דאמר רבי יהושע בן קרחה מלוה בשטר אין נפרעין היינו כשידינו תקיפה עליהם ואפי' הכי מלוה על פה נפרעין שלא יכפור פעם אחרת והיכא דאיכא משכון אומר בירושלמי דאין מלוה אוצרת במשכון מיהו בכל ענין חשיב כמנזיל מידם שכמה פעמים אוצרת אפי' במשכון: **מִ"ל** לא תני עידיהן. פרק משילין (פ"ה דף לה:) איכא חד תני משילין וחד תני משחילין וכן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קמז:) חד תני מטיקין וחד תני מטיקין ולא דייק כי האי גוונא ושמה לא שיך לדקדק משום דאדיי ואידי חד משמעות לשון הוו להו אכן קשיא מההיא דפרק החליל (סוה"ק דף ג:) ושם ד"ה וחד) שואבה חסובה וכן בפ"ב דיצמות (דף יו. וסס) ראשונה ושניה דלא חד משמעות ניניהו ולא דייק הכי וי"ל הכא היינו טעמא דדייק הכי משום דמסתבר ליה טפי לשון עדות לפי שהוא עדות לשכרס וקשיא לי על תירוצ זה דמאי מקשה תו ומאן דתנא עידיהן מ"ט לא תני אידיהן הא כבר פירשנו דהמקשה נמי היה יודע אותו טעם דלשון עדות עדיף ול"י דהכי הקשה מאן דתני אידיהן אמאי לא תני עידיהן דהא עידיהן ממש כתיב דהיא בקרא אבל אידיהן ממש לא כתיב בקרא אלא אידם ומשני תברא עדיף פ"י לשון שבר ופריך א"כ מ"ט דמאן דתני עידיהן הא ודאי דתברא עדיף: רומי

רומי

<div></div>	<div>עין משפט</div>
<div></div>	<div>גר מצוה</div>
א א מיי' פ"ט מהלכות עבודת כוכבים הלכה א סמוג לאזין עה טוש"ע י"ד סי' קמח סעיף א:	

רבינו הגנאל

דרש רבי שמלאי לעתיד לבא מביא הקב"ה ספר תורה ומניחה ואומר כל מי שעוסק בתורה יבא ויטול שכרו מתקבצין ובאין כל האומות בערבוביא דכתיב כל הגוים נקבצו יחדו